

BIBLIOTEKARZ PODLASKI
3/2022 (LVI)
<https://doi.org/10.36770/bp.739>
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Svitlana Sukhareva*

Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki w Łucku, Ukraina /
/ Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine
ORCID: 0000-0001-5039-582X

Anna Janicka**

Uniwersytet w Białymstoku, Polska / University of Białystok, Poland
ORCID: 0000-0003-0289-3706

Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Wołyń, Podlasie i «inne» przestrzenie” Białystok–Łuck, 20 maja 2022 r. Sprawozdanie

International Interdisciplinary Scientific Conference
“Volhynia, Podlasie and «other» spaces” Białystok–Luck,
20th of May 2022. A Report

Międzynarodowa, polsko-ukraińska konferencja naukowa w maju 2022 roku jest czymś niezwykłym, wzięwszy pod uwagę fakt, iż od 24 lutego tegoż roku Ukraina odpiera rosyjską agresję. Sesja naukowa, o której piszemy, została zaplanowana długo przed wybuchem wojny, bo jeszcze w 2021 roku, przez Katedrę Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku oraz Wydział Filologii i Dziennikarstwa Wołyńskiego

* Svitlana Sukhareva – dr hab., docent, profesor i kierownik Katedry Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki (Ukraina), autorka licznych publikacji, m.in. *Polish-language political prose of the Baroque era: a question about the genre* (2019).

** Anna Janicka – dr hab., prof. UwB; pracuje w Katedrze Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych Uniwersytetu w Białymstoku. Autorka m.in. książki *Tradycja i zmiana. Literackie modele dziewiętnastowieczności: pozytywizm i „obrzeża”* (Białystok 2015).

Svitlana Sukhareva, Anna Janicka, *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa...*

Narodowego Uniwersytetu im. Łesi Ukrainki w Łucku (Ukraina). Nieprzypadkowy był też temat sesji: „Wołyń, Podlasie i »inne« przestrzenie. Prowincja i centrum w kulturze ukraińskiej i polskiej. Ujęcia interdyscyplinarne”. Sesja miała być pierwszym wspólnym przedsięwzięciem dwu bliskich geograficznie, lecz dotąd niewspółpracujących ze sobą ośrodków: łuckiego i białostockiego. Z inicjatywą jej zorganizowania wystąpili prof. Svitlana Sukhareva z Łucka i prof. Jarosław Ławski (KBF „Wschód – Zachód”). Projekt uzyskał wsparcie w ramach rządowego programu Ministerstwa Edukacji i Nauki pod nawą „Regionalna Inicjatywa Doskonałości” realizowanego w latach 2019–2022 na Wydziale Filologicznym UwB w dyscyplinach językoznawstwo i literaturoznawstwo. Badacze z obu krajów przyjęli wspólną listę zagadnień badawczych, które zaproponowano do rozpatrzenia:

- Obraz literacki stolicy i prowincji na skrzyżowaniu kultur.
- Wołyń, Podlasie, Polesie w literaturach polskiej i ukraińskiej.
- Etnoimagologiczne modele Polaka i Ukraińca w literaturach ukraińskiej i polskiej.
- Heterotopie jako «inne przestrzenie» i ich wyraz w literaturze.
- Lingwistyczny wymiar centrum i peryferii w literaturach polskiej i ukraińskiej.
- Teatr, malarstwo, sztuki plastyczne: ich obraz prowincji i centrum.

Organizatorzy Konferencji (od lewej) prof. Jarosław Ławski (UwB) i prof. Svitlana Sukhareva (Wołyń, Ukraina)

Svitlana Sukhareva, Anna Janicka, *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa...*

- Literatura ukraińska w Polsce, literatura polska na Ukrainie: perspektywa Wołynia i Podlasia.
- Historia oglądana z wołyńskiej i podlaskiej prowincji: literackie zapisy.
- Obraz centrum i peryferii w polskich i ukraińskich mediach¹.

Przyjęto, iż obrady odbywać się będą w językach narodowych (ukraiński, polski), a opcjonalnie także w angielskim. Powołano Komitet Naukowy Konferencji, w skład którego weszli:

- Jurij Hromyk, dr nauk filologicznych, profesor, prorektor ds. edukacji i rekrutacji Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki – *Przewodniczący*;
- Leonarda Dacewicz, profesor dr hab., kierownik Katedry Językoznawstwa Sławistycznego Uniwersytetu w Białymstoku – *Przewodnicząca*;
- Luiza Olander, dr hab., profesor Katedry Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki;
- Svitlana Sukhareva, dr hab., docent, profesor i kierownik Katedry Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki;
- Maria Mokłycia, dr hab., profesor Katedry Teorii Literatury i Literatury Obcej Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki;
- Lilia Ławrynowicz, dr nauk filologicznych, docent, dziekan Wydziału Filologii i Dziennikarstwa Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki;
- Anna Janicka, dr hab., profesor Uniwersytetu w Białymstoku, Katedra Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych;
- Violetta Wejs-Milewska, prof. dr hab., prodziekan Wydziału Filologicznego, Katedra Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych;
- Dariusz Kulesza, prof. dr hab., dyrektor Kolegium Literaturoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku;
- Jarosław Karzarnowicz, dr hab., profesor Uniwersytetu w Białymstoku, Zakład Językoznawstwa Wschodniosłowiańskiego i Onomastyki Regionalnej².

¹ Cyt. za: *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Wołyń, Podlasie i «inne» przestrzenie. Prowincje i centrum w kulturze ukraińskiej i polskiej. Ujęcia interdyscyplinarne. Program*, red. J. Ławski, S. Sukhareva, A. Janicka, przekład na ukraiński S. Sukhareva, L. Ławrynowicz, zdjęcia A. Worowska, opr. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Białystok 2022, s. 4 i 28 (wersja ukraińska).

² Tamże, s. 5 i 29.

Uczestnicy Konferencji w trybie *online* (obrazy plenarne)

Stroną praktyczną przygotowań zajęli się Komitet Organizacyjny w składzie:

- Jarosław Ławski, prof. dr hab., dziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku – *Przewodniczący*;
- Lilia Ławrynowicz, dr nauk filologicznych, docent, dziekan Wydziału Filologii i Dziennikarstwa Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki – *Przewodnicząca*;
- Svitlana Sukhareva, dr hab., docent, profesor i kierownik Katedry Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki – *Sekretarz*;
- Wiktor Jaruczyk, dr nauk filologicznych, docent, kierownik Katedry Literatury Ukraińskiej Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki – *Sekretarz*;
- Robert Szymula, dr, prodziekan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku – *Sekretarz*;
- Michał Mordań, dr, Katedra Językoznawstwa Porównawczego i Stosowanego, Zakład Historycznego Językoznawstwa Słowiańskiego UwB – *Sekretarz*;
- Anna Romanik, dr, Katedra Językoznawstwa Sławistycznego Zakład Językoznawstwa Wschodniosłowiańskiego i Onomastyki Regionalnej UwB – *Sekretarz*³.

³ Tamże.

Na Konferencję przygotowano *Program* i plakat, ilustrowane rycinami i zdjęciami przedstawiającymi Podlasie i Wołyń. Na okładce *Programu* znalazły się zdjęcia dr Anny Worowskiej, zawodowego fotografa, przedstawiające zimową (na początku) oraz wiosenną naturę podlaską. Chcieliśmy w ten sposób wyrazić symbolicznie nadzieję na odrodzenie świata pogrążonego w wojnie i cierpieniu. *Program* miał charakter dwujęzyczny: po części polskiej (s. 1–24) następowała część ukraińska (s. 24–48), której przekładu dokonały prof. Svitlana Sukhareva i prof. Lilia Ławrynowicz.

Sesja pod wieloma względami miała charakter niezwykły. Zaplanowano ją w formule hybrydowej, zdając sobie sprawę z tego, iż większość referentów ukraińskich (licznych!) wystąpi *online*. Ze względu na różnicę czasu i ilość referatów obrady zaplanowano między godz. 8.00 a 21.00 czasu polskiego, ograniczając czas wystąpień do 15 minut (okoliczności, w jakich występowali referenci ukraińscy – alarmy, wojna, naloty – w pełni to tłumaczą). Obrady zaplanowano jako część plenarną (8.00–14.10) i część w sekcjach (dwu) między 14.30 a 21.00. Przyjęto do *Programu* sesji także te wystąpienia, które ze względu na sytuację wojenną na Ukrainie nie mogły być wygłoszone (będą opublikowane w monografii lub pismach).

Obrady plenarne w III panelach prowadzili: prof. Maria Mokłycia (Łuck) i doc. dr Natalia Ciołyk (Katedra Polonistyki w Łucku) [8.20–10.00]; dr Anna Romanik (UwB) i prof. Svitlana Sukhareva (Łuck) [10.10–12.00]; dr hab. Dominika Budzanowska-Weglenda, prof. UKSW i doc. dr Wiktor Jaruczyk (Łuck)⁴ [12.10–14.10]. Obrady w Sekcji I prowadzili z kolei: dr Robert Szymula (UwB) i dr hab. Anna Janicka, prof. UwB [14.30–16.30] oraz doc. dr Lilia Ławrynowicz (Łuck) i prof. Ołeksij Suchomłynow (Instytut Sławistyki PAN) [17.00–20.00]. W Sekcji II kierowali pracą zespołów: prof. Jarosław Poliszczuk (UAM) i prof. Serhij Romanow (Łuck) [14.30–16.30] oraz prof. Nina Danyluk (Łuck) z prof. Oleną Bondarewą (Kijów) [17.00–20.00].

Należy podkreślić, iż w obradach stacjonarnych w Książnicy Podlaskiej uczestniczyli, prof. Jarosław Ławski, dr Robert Szymula, dr Anna Romanik, dr hab. Anna Janicka, prof. UwB, dr Łukasz Zabielski, prof. Violetta Wejs-Milewska (UwB), dr hab. Anna Kieżuń, prof. UwB, dr hab. Katarzyna Kościwicz (UwB), dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska), mgr Patryk Suchodolski

⁴ Warto wspomnieć o tym, iż niektórzy referenci wystąpili w mundurach (powołano ich do wojska).

(Książnica Podlaska, UwB). W sesji wzięło udział 48 badaczy z Ukrainy, Polski (10) i Chin (3). Z ośrodków ukraińskich reprezentowane były miasta rozrzucone na całym terytorium państwa, także w strefie przyfrontowej: Łuck, Kijów, Tarnopol, Krzywy Róg, Połtawa, Słowiańsk, Równe, Dnipro, Odessa, Zaporże, Czerniowce, Krzemieniec. Z ośrodków polskich wymienimy badaczy z UwB, UKSW, UŚ, IS PAN, UAM, KUL, UWM.

Nie sposób w sprawozdaniu przedstawić wszystkich wygłoszonych tematów, przywołajmy tylko te wybrane z obrad plenarnych. Konferencję otworzył prof. Jarosław Ławski, dziekan Wydziału Filologicznego UwB, który powitał wszystkich uczestników. Podkreślił, iż po licznych konferencjach organizowanych przez ośrodek białostocki z kolegami z Kijowa czy Odessy sesja współorganizowana z łuckim środowiskiem filologicznym jest spełnieniem jego osobistych planów i marzeń. Z kolei głos zabrał prof. Jurij Hromyk, Prorektor ds. edukacji i rekrutacji Uniwersytetu w Łucku, który podkreślił znaczenie ukraińsko-polskiego projektu w obecnej sytuacji, gdy Ukraina broni się przed agresją Rosji. Dziekan Wydziału Filologicznego i Dziennikarstwa Łuckiej Alma Mater wyraziła z kolei nadzieję na kontynuację projektu, dalszą owocną współpracę. W tym samym duchu utrzymane były przemówienia dra Roberta Szymuli, Prodziekana ds. współpracy międzynarodowej UwB oraz prof. Svitlany Sukharewej, kierownika Katedry Polonistyki i Przekładu w Łucku⁵. Wszyscy mówcy podkreślili szczególność sytuacji, w jakiej odbywa się sesja, jednoznacznie wyrażając poparcie dla Ukrainy i Ukraińców bohaterstwo broniących swej ojczyzny⁶. Po tym akcencie rozpoczęły się obrady, w czasie których w sesjach plenarnych usłyszeliśmy m.in. następujące wystąpienia:

Panel I:

– Prof. Jarosław Poliszczuk (Katedra Ukrainistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), *Wołyńskie powieści Wołodymyra Łysa z punktu widzenia ekokrytyki*;

– Dr hab. Magdalena Patro-Kucab, prof. UR (Rzeszów), *Elementy krajobrazu Wołynia i Polesia utrwalone na kartach listów Alojzego Felińskiego oraz wybranych pamiątek dziesiętnastowiecznych*;

⁵ Prof. Sukhareva współpracowała wcześniej z ośrodkiem białostockim. Zob. tejże, *Polish-language political prose of the Baroque era: a question about the genre*, „Bibliotekarz Podlaski” 1/2019, s. 115–128.

⁶ W tym sensie Konferencja była też manifestacją poparcia dla Ukrainy i Ukraińców.

Svitlana Sukhareva, Anna Janicka, *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa...*

– Prof. Jurij Hromyk (Prorektor ds. edukacji i rekrutacji Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki, Łuck), *Ukraińska gwara podlaska w tekstach Jurija Hawryłuka*;

– Dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), *Wołyńskie tropy Gabrieli Zapolskiej*;

– Dr hab. Dominika Budzanowska-Weglenda, prof. UKSW (Warszawa), *Polesie – mała Ojczyzna Marii Rodziewiczówny (na podstawie nowel ze zbioru „Rupiecie”)*;

– Doc. dr Wiktor Jaruczyk (Katedra Literatury Ukraińskiej Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki, Łuck), *Problem „swój – obcy” w liryce współczesnych ukraińskich pisarzy na Podlasiu*.

Panel II:

– Doc. dr hab. Olena Romanenko (Katedra Historii Literatury Ukraińskiej, Teorii Literatury i Twórczości Literackiej Edukacyjno-Naukowego Instytutu Filologii Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Tarasa Szewczenki), *Topos prowincji we współczesnych literaturach polskiej i ukraińskiej*;

– Prof. Maria Mokłycia (Katedra Teorii Literatury i Literatury Obcej Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki, Łuck), *Wołyńska wioska przedstawiona przez Łesię Ukrainkę i Józefa Ignacego Kraszewskiego (perspektywa imagologiczna)*;

– Dr hab. Beata Gaj, prof. UKSW (Warszawa), *Śląsk i Ukraina – na skrzyżowaniach kultur*;

– Pani Urszula Dąbrowska (Stowarzyszenie Edukacji Kulturalnej WIDOK), *Podlascy fotografowie z lat 30. i 40. XX wieku. Wyrastanie z prowincji*;

– Prof. Olena Bondareva (Katedra Literatury Ukraińskiej, Komparatystyki i Hrinchenkoznawstwa Kijowskiego Uniwersytetu im. Borysa Hrinchenki, Kijów), *Przestrzenie „szara strefa” i „internat” jako metafory niedomówienia, mentalnej peryferyjności i postkolonialnej niepewności we współczesnej literaturze ukraińskiej*.

Panel III:

– Prof. Mariana Łanowyk, Prof. Zoriana Łanowyk (Katedra Literatur Ukraińskiej i Obcej oraz Metodyk Ich Nauczania Tarnopolskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Wołodymyra Hnatiuka), *Powrót do prowincji, odnalezienie własnej tożsamości: poetycka wizja Igora Kałyncia*;

- Dr hab. Ewa Szczepkowska (UWM, Olsztyn), *Między historią a mitem. Obrazy Polesia w reportażu Małgorzaty Szejnert: „Usypać góry: historie z Polesia”*;
- Prof. Serhij Romanow (Katedra Teorii Literatury i Literatury Obcej Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Łesi Ukrainki, Łuck), *Wołyń – Warszawa we współrzędnych markerach światopoglądowych „natura”/„kultura” (na podstawie prozy Gabrieli Zapolskiej i Łesi Ukrainki)*;
- Prof. Svitlana Sukhareva (Katedra Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Łesi Ukrainki, Łuck), *Subkulturowe markery prowincjonalności w polskojęzycznej prozie po Unii Brzeskiej*;
- Doc. dr Lilia Ławrynowicz (Dziekan Wydziału Filologii i Dziennikarstwa Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki, Łuck), *„Sprawiedliwi zdrajcy. Sąsiedzi z Wołynia” Witolda Szablowskiego: reportaż jako pamięć i poszukiwanie*;
- Doc. dr Natalia Ciołyk (Katedra Polonistyki i Przekładu Wołyńskiego Uniwersytetu Narodowego im. Łesi Ukrainki, Łuck), *Słowianofilstwo w twórczości Michała Czapkowskiego: Ukraina jako centrum Europy*⁷.

Konferencja obejmowała bardzo szerokie spektrum tematów⁸ – głównie literaturo- i językoznawczych. Referenci ukraińscy występowali po ukraińsku i (czasem) po polsku. W dyskusjach częściej pojawiał się język polski. Nie zabrakło nawiązań – w duchu pojednania – do trudnych, bolesnych tematów z polsko-ukraińskiej historii. Mówiła o nich prof. Lilia Ławrynowicz z Łucka, nawiązywała do nich prof. Anna Janicka, której rodzina wywodzi się z Wołynia. Przeszłość została jednak zdominowana przez teraźniejszość: straszną wojnę.

W czasie rozmów wielokrotnie dawało o sobie znać wzruszenie i Ukraińców, i Polaków. Niektórzy z referentów zostali, jak się okazało, zmobilizowani do wojska. W czasie obrad słychać było syreny w tych miastach, gdzie akurat ogłaszano alarmy przeciwlotnicze. Ukraińscy referenci przekazywali sobie na czacie ostrzeżenia przed zbliżającymi się alarmami. To wszystko uczyniło z majowego polsko-ukraińskiego spotkania nie tylko wydarzenie naukowe, lecz także poruszające świadectwo międzyludzkiej solidarności, przyjaźni, jaka

⁷ *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja...*, s. 8–11.

⁸ Temat Konferencji zaproponował prof. Jarosław Ławski w konsultacji z prof. Svitlaną Sukharewą.

Svitlana Sukhareva, Anna Janicka, *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa...*

na naszych oczach zawiązywała się między Polakami z Podlasia i Ukraińcami z Wołynia. Niektórzy z nich byli tego dnia uchodźcami.

Zamykając Konferencję – niesłychanie udaną, choć będącą wielogodzinnym maratonem – mówcy, podkreślali swoją wiarę w zwycięstwo Ukrainy w wojnie z najeźdźcą, ale też nadzieję na to, że będziemy mogli wspólnie spotykać się zarówno w Białymstoku, jak również w Łucku. Oby jak najszybciej!

Obrady plenarne. Na zdj. dr hab. Anna Janicka, prof. UwB

Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”
Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku (Polska)
Wydział Filologii i Dziennikarstwa
Wołyńskiego Narodowego
Uniwersytetu im. Łesi Ukrainki w Łucku (Ukraina)

Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa

WOŁYŃ, PODLASIE I „INNE” PRZESTRZENIE

Prowincja i centrum w kulturze ukraińskiej i polskiej.
Ujęcia interdyscyplinarne

BIĄŁYSTOK – ŁUCK
20 MAJA 2022

MIEJSCE OBRAD:

Książnica Podlaska
im. Łukasza Górnickiego
w Białymstoku
Sala na VI p.,
godz. 9.00

Link do spotkania online: <https://zoom.us/j/92013135922>